

## **ВПЛИВ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ НА МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА МЕТОДИ**

**Дар'я Цвігун,**  
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
факультету педагогіки і психології,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка,  
[tsvgundasha91@gmail.com](mailto:tsvgundasha91@gmail.com)

Перші роки життя дитини мають важливе значення для подальшого розвитку її мовлення. Тут і відіграє велику роль раннє втручання. Адже раннє втручання виконує головну та важливу функцію у виявленні та усуненні аутизму у дітей, зокрема в напрямку мовленнєвого розвитку.

Останні дослідження та практика свідчать про те, що раннє втручання може в значній мірі поліпшити мовленнєві навички та сприяти розвитку комунікативних здібностей у дітей з аутизмом.

Раннє втручання сприяє розвитку навичок, які необхідні для ефективного спілкування та взаємодії з оточуючим світом, що є важливим аспектом життя кожної дитини, незалежно від наявності аутизму.

Аутизм – це порушення розвитку, що характеризується недоліками у формування соціальних і комунікативних зв'язків із реальністю; виявляється в зосередженості на власних переживаннях, обмеженні спілкування з іншими людьми, а також проявами стереотипних інтересів [1].

Основним проявом раннього дитячого аутизму є виражена недостатність або повна відсутність потреби у спілкуванні, діти віддають перевагу у використанні жестів, якщо хочуть виразити свої бажання або прохання, можуть використовувати та показувати пальцем. В них відсутня або мало виражена емоційна сторона. Такі діти зазвичай тихі, спокійні, не люблять змін у своєму житті. У них виникає страх чогось

нового, будь-яких змін у навколишній обстановці, важко пристосовуватись до чогось нового. Їм притаманна одноманітна поведінка зі схильністю до стереотипних рухів, що проявляється в розгойдуванні сидячи, в однотипному і повторюваному згинанні та розгинанні пальців рук, постукуванні рукою або предметом, одноманітних іграх і рухах (стрибках, поворотах голови та навколо себе). Також відсутність мовлення або наявність різноманітних його порушень. Ці діти надають перевагу самотійності [2].

Раннє втручання – це родинно-орієнтована комплексна (медична, психологічна, соціальна) допомога дітям раннього віку, у яких виявлено порушення в розвитку [4].

Загалом раннє втручання може впливати на розвиток людини протягом всього її життя, однак, перші роки життя дитини є найсприятливішими для своєчасного виявлення порушення та вчасної надання допомоги, що значно покращить результати раннього втручання. Тому, що перші роки життя вважаються критичним періодом для розвитку різних аспектів, таких як мовлення, соціальні навички, моторика, когнітивні функції і т. д.

Технологія раннього втручання створює реальні передумови вирішення важливої проблеми – своєчасної корекції порушень розвитку дітей з аутизмом раннього віку [4].

Раннє втручання є сімейно-центрованою моделлю допомоги. Свою діяльність в інтересах дитини програма здійснює лише у тісній співпраці з батьками. Функціональність та діяльність програми здійснюється мультидисциплінарною командою, в якій спеціалісти тісно співпрацюють між собою, адже таким способом дитині буде надана комплексна допомога. Командна діяльність побудована на принципі взаємодоповнюваності.

Сімейно-центрована модель раннього втручання включає в себе такі принципи:

- Індивідуальний підхід ;

Втручання розробляється з урахуванням конкретних потреб і можливостей кожної дитини та її сім'ї.

- Співробітництво з батьками;

Фахівці співпрацюють із сім'єю, враховуючи їхні цінності, потреби та унікальність. Якщо батьки не будуть зацікавлені у корекційній роботі, не буде такого бажаного та швидкого результату. Також сім'я бере участь у прийнятті рішень та визначенні цілей для розвитку своєї дитини. Фахівці надають підтримку та консультації, але сім'я є активним учасником процесу.

- Культурна професійність;

Модель враховує культурні особливості сімей, дотримуючись принципу тактовності, уважності та поваги до різноманітності [6].

Методи раннього втручання для дітей раннього віку з аутизмом спрямовані на розвиток різних аспектів, таких як соціальні навички, комунікація, пізнавальні здібності та самообслуговування.

На сьогоднішній день одним з найбільш ефективних методів корекції аутизму у світі є поведінкова терапія або метод прикладного аналізу поведінки (АВА).

АВА терапія – це навчальна програма, яка базується на поведінкових технологіях та методах навчання, як наукова дисципліна вивчає вплив факторів у навколишньому середовищі на поведінку та маніпулює цими факторами, щоб змінити поведінку людини. АВА терапія може бути корисною для дітей будь-якого віку, включаючи маленьких дітей з аутизмом раннього віку. Цей підхід може бути дуже ефективним для розвитку нових навичок у дітей з аутизмом, включаючи навички спілкування, соціальну взаємодію, самообслуговування та ігрову поведінку. Так як раннє втручання дає змогу значно підвищити шанси на успішний розвиток дитини, потрібно якнайшвидше розпочати АВА терапію. Фахівці рекомендують почати АВА терапію ще до досягнення

дитиною 3–4 років, але вона також може бути корисною для старших дітей і навіть дорослих з аутизмом .

АВА-терапія потребує систематичності, працювати над бажаною поведінкою, удосконалювати навички адаптації та зменшувати небажану поведінку. Головним напрямом роботи фахівця АВА-терапії є аналіз поведінки, який дає змогу визначити причини та наслідки її порушень, що зумовлюють та контролюють дану поведінку. Навчальні програми АВА індивідуалізуються для потреб кожної конкретної дитини, тому важливо звертатися до кваліфікованих фахівців, які можуть розробити програму, враховуючи конкретні потреби та можливості вашої дитини [5].

Музичні заняття.

Доречність застосування музичної терапії для дітей з аутизмом:

- 1) більшість дітей з аутичним типом розвитку мають чудовий слух і особливий потяг до музики;
- 2) так як у дітей з аутизмом недостатня зосередженість та коливання уваги, особливо підібрана музика привертає увагу й організує відносну стійкість процесу сприймання дитини;
- 3) наявність більшої прихильності до предметів, ніж до людей зумовлює ефективність налагодження діалогу з ними опосередковано, наприклад, через музичні інструменти.

Музичні заняття позитивно впливають на дітей з аутизмом, адже у них з'являється впевненість у своїх уміннях, почуття радості і глибокого задоволення. Музика здатна показати тривожній дитині з аутизмом дорогу з хаосу до порядку, слугувати засобом вираження її потреб на досяжному для неї рівні [3].

Заняття з піском і водою

Робота з піском в арт-терапії – це невербальна форма психотерапії. Але, незважаючи на невербальну форму терапії, за правильної позиції спеціаліста через пісок можна налагодити справжнє спілкування з дитиною.

Під час роботи з піском активно бере участь тактильна чутливість, «мануальний інтелект» дитини: використання піску як матеріалу образотворчої роботи передбачає певний «діалог» рук з піском і водою, створення конкретних візуальних образів творчої діяльності.

У пісковій терапії можна застосовувати такі дії:

- пересипання піску, переливання води;
- зволоження піску, замішування «тіста», ліплення з піску;
- відбиття ручок, ніжок;
- закопування ручок, ніжок;
- створення картин з використанням предметів;

Тому робота з піском – оригінальний різновид арт-терапії створює умови для зняття внутрішньої напруги у дитини з аутизмом, активізує її уяву, сприяє доланню звички стереотипно відтворювати ті самі послідовності [3].

**Список використаних джерел:**

1. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за ред. В. І. Бондаря, В.М.Синьова. Київ : «МП Леся», 2011. 528 с.
2. Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвеева М. П., Основи корекційної педагогіки : навч. посібник, 2010. 117 с.
3. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму : монографія. Київ : Видавництво «Фенікс», 2010. 320 с.
4. Сухіна І. Родинний супровід дітей раннього віку з аутизмом : метод. рекомендації, 2017. 70 с.
5. Почкун Ю. О., Колишкін О. В. Прикладний аналіз поведінки як засіб корекції психофізичного розвитку дітей з аутизмом. *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. Херсон : ХДУ, 2016. № 73. 138–142.
6. Романчук О. Раннє втручання для дітей з розладами спектру аутизму : метод. посібник для фахівців. Львів, 2009. 25 с.